İHLAS - RİYA

İhlasın Tanımı

- İhlâs kavram olarak, şirk ve riyadan, batıl inançlardan, kötü duygu ve düşüncelerden, çıkar hesaplarından ve genel manada gösteriş arzusundan kalbi temizlemeyi, her türlü hayırlı faaliyete iyi niyetle yönelmeyi ve her durumda yalnızca Allah'ın rızasını gözetmeyi ifade eder.

- Kulun gerek tutum ve davranışlarında gerekse sözlerinde yalnızca Allah'ın rızasını gözetmesi gerekir.

Riya'nın Tanımı:

Riya, kişinin, başkalarının beğenisini kazanmak, saygınlık ve çıkar sağlamak amacıyla gösteriş için inandığından farklı davranışlarda bulunmasıdır. Riya, gizli yapılması gereken amel ve ibadetleri başkalarının görmesi amacıyla açıktan yapmaktır. İyilikleri, amelleri veya ibadetleri sırf başkaları duysun diye yapmak da "süm'a"dır. Bunda da başkalarının duyması vesilesiyle övünme, gösteriş yapma yahut çeşitli menfaatler elde etme amacı vardır.

İnsanı riyakârlığa sevk eden sebeplerin başında, "ucb" yani kendini beğenme duygusu gelir. Kötülenmekten korkma, şan, şöhret ve birtakım menfaatlere ulaşma isteği de insanı riyakâr olmaya iten sebeplerdir.

Başkaları tarafından takdir edilme ve beğenilme, insanın nefsini okşayan bir durumdur. Kişi beğenilme duygusunu kontrol edemezse

davranışlarını bu arzu doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışır, zamanla insanların yanında başka türlü, yalnızken başka türlü davranmaya başlar ve ikiyüzlü bir kişiliğe bürünür.

- İnsan bazen de başkalarının kendisini tenkit etmesinden, kınamasından ve ayıplamasından korktuğu için doğru olduğuna inandığı davranışları terk eder. Yahut birtakım menfaatleri gözeterek doğru olmadığına inandığı davranışları sergiler. Böylece insanlara eylemleriyle yalan söyler ve insanları eylemleriyle aldatır.

İhlasın Önemi:

- وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

- ***Onlara sadece şu emredilmişti: Bâtıl dinleri bırakarak yalnız Allah'a yönelip ona itaat etsinler, namazı kılsınlar, zekâtı versinler. İşte doğru din budur.[1]***

******

- لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ

- ***Kurbanların ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşır. Allah'a sadece sizin ihlâs ve samimiyetiniz ulaşır.[2]***

---

[1] Beyyine, 98/5
[2] Hac, 22/37.

- قُلْ إِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللَّهُ

- ***De ki, gönlünüzdeki duyguları saklasanız da, açıklasanız da Allah hepsini bilir.[3]***

******

- مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

- ***Kim âhiret kazancını istiyorsa, onun kazancını çoğaltırız. Dünya kazancını isteyene de dünyalık veririz; ama onun âhirette bir nasibi olmaz.[4]***

---

[3] Al-i İmran, 3/29.
[4] Şura, 42/20.

- فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ {4} الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ{5} اَلَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ {6}

- ***"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, namazlarını ciddiye almazlar ve gösteriş için yaparlar!.."***[5]

[5] Maun, 107/4-6.

- Rasulullah buyurdu ki:

- إنَّما الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ ورَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا ، أَوِ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

- *Ameller niyetlere göredir. Herkes için niyet ettiği karşılık vardır. Kimin hicreti Allah'a ve rasulüne olursa onun hicreti Allah'a ve Rasulünedir. Kimin hicreti dünya için olursa ona ulaşır. Veya hicreti kadın için olursa onunla evlenir. Onun hicreti neye hicret ettiyse onadır.*[6]

[6] Buhari.

- Bu hadîs-i şerîfin söylenmesine şöyle bir olayın sebep olduğu anlatılır:
- Sahabilerden biri, Ümmü Kays adlı bir hanımla evlenmek ister. Fakat o günlerde Ümmü Kays Medine'ye hicret etmeyi düşünmektedir. Kendisiyle evlenmek isteyen sahâbîye, niyeti ciddî ise Medine'ye hicret etmeyi ve orada evlenmeyi teklif eder. Mekke'deki kurulu düzenini terk etmeyi henüz düşünmeyen o sahâbî Ümmü Kays'la evlenmek arzusuyla Medine'ye hicret etmek zorunda kalır. Bu durumu bilen sahâbîler, Ümmü Kays'ın muhâciri anlamında "Muhâciru Ümmi Kays" diye takıldıkları o zâtın, hicret sevabı kazanıp kazanmadığını tartışmaya başlarlar. İşte o zaman Peygamber Efendimiz, bu hadîs-i şerîfle meseleye açıklık getirerek herkesin niyetine göre sevap kazanacağını belirtir.

- Rasulullah buyurdu ki:
- مَنْ سَمَّعَ سَمَّعَ اللّٰهُ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللّٰهُ بِهِ
- *"Kim işlediği hayrı şöhret kazanmak için halka duyurursa, Allah onun gizli işlerini duyurur. Kim de işlediği hayrı halkın takdirini kazanmak için başkalarına gösterirse, Allah da onun riyakârlığını açığa vurur.*[7]

******

- Rasulullah buyurdu ki:
- نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ
- *"Mü'minin niyeti (maksat ve ihlâsı) amelinden hayırlıdır. Münafığın ise ameli niyetinden hayırlıdır."*[8]

---

[7] Buhari.
[8] Taberani M. Kebir, Şuabu'l-İman.

- Rasulullah buyurdu ki:

- إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ، وَلَا إِلَى صُوَرِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ .

- *Allah sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalplerinize bakar.*[9]

---

[9] Müslim.

- Rasulullah Yemen’e vali gönderdiği Muaz b. Cebel’e şu tavsiyede bulunmuştur:

- " أَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْقَلِيلُ مِنَ الْعَمَلِ "

- *Dininde ihlaslı olursan az amel de sana yeter!*[10]

[10] Şuabu’l-İman

- Rasulullah buyurdular ki:

- أَخْلِصُوا أَعْمَالَكُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ، لَا يَقْبَلُ إِلَّا مَا أُخْلِصَ لَهُ

- *Amellerinizde ihlası gözetin; zira Allah sadece ihlas ile yapılan ameli kabul eder.*[11]

[11] Şuabu'l-İman

- "Rasulullah buyurdular ki:

- قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ

- *"Allahu Teâlâ Hazretleri diyor ki: "Ben ortakların şirkten en müstağni olanıyım. Kim bir amel yapar, buna benden başkasını da ortak kılarsa, onu ortağıyla başbaşa bırakırım.‘‘*[12]

---

[12] Müslim.

- "Rasulullah buyurdu ki:

- مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ لِيُجَارِيَ بِهِ الْعُلَمَاءَ أَوْ لِيُمَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ أَوْ يَصْرِفَ بِهِ وُجُوهَ النَّاسِ إِلَيْهِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ النَّارَ

- *"Kim âlim geçinmek, sefihlerle münâzara yapmak ve halkın dikkatlerini kendine çekmek gibi maksatlarla ilim öğrenirse Allah o kimseyi cehenneme atar.‘‘*[13]

[13] Tirmizi.

- "Rasulullah buyurdular ki:
- *"Ahir zamanda, dinle dünyayı talep eden insanlar zuhur edecek. Bunlar, insanlar(a iyi görünüp, onları aldatmak) için öyle bir yumuşaklığa bürünürler ki koyun postu yanlarında kaba kalır. Diller de baldan daha tatlıdır. Ancak kalpleri kurtlarınkinden vahşidir. Cenâb-ı Hakk (bunlar için) şöyle diyecektir: "Beni aldatmaya mı çalışıyorsunuz, yoksa bana karşı cürete mi yelteniyorsunuz? Zâtıma yemin olsun, bunlar üzerine, kendilerinden çıkacak öyle bir fitne göndereceğim ki, içlerinde halim olanlar bile şaşkına dönecekler."*

Her Zaman İhlaslı Olmak

- فَاِذَا رَكِبُوا فِى الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيهُمْ اِلَى الْبَرِّ اِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

- ***Baksana, gemiye bindikleri zaman, dini yalnız O'na has kılarak (ihlasla) Allah'a yalvarırlar. Fakat onları salimen karaya çıkarınca, bir bakarsın ki, (Allah'a) ortak koşmaktadırlar.***[14]

[14] Ankebut, 29/65.

- هُوَ الَّذِى يُسَيِّرُكُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى اِذَا كُنْتُمْ فِى الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا اَنَّهُمْ اُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ اَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

- ***Sizi karada ve denizde yürüten Allah'tır. Bulunduğunuz gemi, içindekileri güzel bir rüzgârla götürürken yolcular neşelenirler; bir fırtına çıkıp da onları her taraftan dalgaların sardığı ve çepeçevre kuşatıldıklarını sandıkları anda ise Allah'ın dinine sarılarak, "Bizi bu tehlikeden kurtarırsan and olsun ki şükredenlerden oluruz" diye O'na yalvarırlar.***

- فَلَمَّا اَنْجَيهُمْ اِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى اَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

- ***Allah onları kurtarınca, hemen yeryüzünde haksız yere taşkınlıklara başlarlar. Ey insanlar! Geçici dünya hayatında yaptığınız taşkınlık aleyhinizedir. Sonra dönüşünüz bizedir. Yaptıklarınızı size bildiririz.***[15]

[15] Yunus, 10/22-23.

Şeytan İhlaslı Kullara Zarar Veremez:

- قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ {39} إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

- ***"(Huzûr-i ilâhîden kovulan iblîs) Dedi ki: Ey Rabbim! Andolsun ki, beni azdırmana karşılık ben de yeryüzünde onlara (günâhları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım. Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş kulların müstesnâ!.."[16]***

[16] Hicr, 15/39-40.

Riya Amelleri İptal Eder:

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

- ***Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın.***

- فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

- ***Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.***[17]

[17] Bakara, 2/264.

- "Rasulullah buyurdular ki:
- إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ رَجُلٌ اسْتُشْهِدَ فَأُتِىَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا
- *Kıyamet gününde hesabı ilk görülecek kişi şehit olan bir adamdır. Bu kişi Allah'ın huzuruna getirilir. Önce, Yaratan'ın ona bahşettiği nimetler bir bir sayılır. O da, sayılan nimetlere mazhar olduğunu itiraf eder. Ardından,*
- قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا
- *“Peki, sen bu nimetlerin karşılığı olarak neler yaptın?” diye sorulur.*

- قَالَ قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتُشْهِدْتُ .

- *Allah yolunda canını bile verdiğini düşünerek, "Senin yolunda çarpıştım. Sonunda şehit edildim." der.*

- قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لأَنْ يُقَالَ جَرِىءٌ . فَقَدْ قِيلَ . ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِىَ فِى النَّارِ

- *Allah Teâlâ asıl niyetini açığa çıkarır: "Yalan söylüyorsun! İnsanlar sana 'cesur' desinler diye savaştın. Zaten bu dileğin de gerçekleşti. İnsanlar, ardından senin ne kadar kahraman biri olduğunu anlatıp durdular." Allah, meleklerine emir verir ve şehitlik sevabı bekleyen kişi sürüklenerek cehenneme atılır.*

- وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ فَأُتِيَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا

- *Diğeri de ilim tahsil eden, bilgisini başkalarıyla paylaşan, aynı zamanda Kur'an'ı güzel okuyan bir ilim adamıdır. Allah, ona da ikram ettiği nimetleri tek tek sayar. O da bu nimetlerin kendisine ikram edildiğini itiraf eder. Allah ona da sorar:*

- قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا

- *"Peki, bunca nimetin karşılığı olarak ne yaptın?"*

- قَالَ تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ .

- *Adam, "İlim tahsil ettim, bildiklerimi insanlara öğrettim ve senin rızan için Kur'an okudum." karşılığını verir.*

- قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ عَالِمٌ . وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ هُوَ قَارِئٌ . فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِى النَّارِ .

- *Allah önceki gibi onun da riyakârlığını açığa çıkarır: "Yalan söylüyorsun! İnsanlar sana 'âlim' desin diye bu ilmi tahsil ettin. Güzel bir Kur'an okuyucusu desinler diye okudun ve bunu dediler." Allah Teâlâ emir verir ve melekler bu kişiyi de sürükleyerek cehenneme atarlar.*

- وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ فَأُتِىَ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا

- *Sonuncusu, servet sahibi olmuş, dünyalık olarak her istediğini elde etmiş bir zengindir. Allah, ona da ikram ettiği nimetlerini hatırlatır. O* da bu nimetlere *mazhar olduğunu itiraf eder.*

- قَالَ فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا

- *Allah ona da sorar: "Peki, sen bunca nimetin karşılığı olarak ne yaptın?"*

- قَالَ مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلاَّ أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ

- *Allah yolunda pek çok infakta bulunduğunu hesap eden adam, sevap beklentisi içerisinde, "Malın harcanmasını istediğin tüm yerlere senin rızan için infakta bulundum. Hiçbirini boş geçmedim." cevabını verir.*

- قَالَ كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ هُوَ جَوَادٌ . فَقَدْ قِيلَ ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ ثُمَّ أُلْقِيَ فِى النَّارِ

- *Onun da ne maksatla infakta bulunduğunu, bu işleri nasıl gösteriş için yaptığını bilen Yüce Allah: "Yalan söylüyorsun! Sen bütün bunları, insanlar senin için 'ne cömert kişi' desinler diye yaptın. Zaten bu isteğin de gerçekleşti. Herkes senin için, 'çok cömert bir insan' dedi." Allah ardından meleklere emreder ve adam sürüklenerek cehenneme atılır.*[18]

- Şüfey der ki: "Ben Ebü Hüreyre'den aldığım bu hadisi, Hz. Muâviye'ye haber verdim. Bunun üzerine: "Böylelerine bu muâmele yapılırsa,

[18] Müslim, İmâre, 152.

insanların geri kalanlarına neler yapılır?" dedi ve Hz. Muâviye şiddetli bir şekilde ağlamaya başladı, öyle ki helak olacağını zannettim.

- Derken bir müddet sonra kendine geldi, yüzündeki (gözyaşlarını) sildi. Ve şunları söyledi: "Allah ve Rasûlü doğru söylediler:

- **مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لاَ يُبْخَسُونَ**

- ***"Dünya hayatını ve onun zinetini isteyenlere, orada işlediklerinin karşılığını tastamam veririz. Onlar orada bir eksikliğe de uğratılmazlar.***

- **أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ إِلاَّ النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ**

- ***İşte âhirette onlara ateşten başka bir şey yoktur. İşledikleri şeyler orada boşa gitmiştir. Zâten yapmakta oldukları da bâtıldır"*** (Hud 15-16).[19]

[19] Müslim, Tirmizi.

Riya Münafıkların Özelliğidir:

- إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلاَةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاؤُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

- ***Münafıklar, Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da onların bu çabalarını başlarına geçirir. Onlar, namaza kalktıkları zaman tembel tembel kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı pek az anarlar.***[20]

---

[20] Nisa, 4/142.

Riya Gizli Şirktir

- Ebu Saîd anlatıyor: "Resülullah (bir gün) yanımıza geldi. Biz o sırada Mesîh Deccal'i müzakere ediyorduk. Dediler ki: *"Ben size, nazarımda sizin için Mesih Deccal'den daha ürkütücü bir şeyi haber vereyim mi?"*
- "Evet! Ey Allah'ın Resûlü! Söyleyin!" dedik. Şöyle buyurdu:
- اَلشِّرْكُ الْخَفِيُّ أَنْ يَقُومَ الرَّجُلُ يُصَلِّي فَيُزَيِّنُ صَلَاتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ رَجُلٍ
- *Şirk-i hafidir (gizli şirk). Mesela, kişi kalkar, namaz kılar, bu namazını, kendisine bakanlar sebebiyle güzel kılar.*[21]

---

[21] İbn Mace, İbn Hanbel.

- "Rasulullah buyurdular ki:

- إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي اَلْإِشْرَاكُ بِاللَّهِ أَمَا إِنِّي لَسْتُ أَقُولُ يَعْبُدُونَ شَمْسًا وَلَا قَمَرًا وَلَا وَثَنًا وَلَكِنْ أَعْمَالًا لِغَيْرِ اللَّهِ وَشَهْوَةً خَفِيَّةً

- *"Ümmetim hakkında en ziyade korktuğum şey, Allah'a şirktir. Bu sözümle, ümmetimin dönüp de tekrar güneşe veya aya veya puta tapacaklarını demek istemiyorum. Fakat beni korkutan şey, Allah'tan başkası için yapacakları ameller ve gizli arzulardır."*[22]

[22] İbn Mace.

İbadetlerin Dereceleri:

- İbadet, yapanın niyet ve maksadına göre üç dereceye ayrılır:
- 1- Allah'a, sevabını umarak ve azabından korkarak ibadet etmek. Yani Cennet ümidi veya Cehennem korkusu ile ibadet etmek.
- 2- Allah'a ibadetle şereflenmek veya onun emirlerine uymak ve kabul etmiş olmak için ibadet etmek.
- 3- Allah'a, ibadet ve tâzime lâyık olduğu için ibadet etmek. Bu ibadetin en yüksek derecesidir.
- Bu dereceye "ihsan" derecesi denir. Hz. Peygamber ihsanı şöyle açıklamaktadır;

- أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

- *"İhsan; Allah'a sanki O'nu görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu görmüyorsan da O seni görmektedir"*[23]

---

[23] Müslim.

İyiliğe Örnek Olmak:

- Bir adam, “Ey Allah'ın Resûlü! Bir kimse bir amel işler ve onu kimse görmesin diye gizli tutar, fakat sonradan onu başkalarından öğrenince hoşlanır. (Bu kimsenin durumu nedir?)” diye sorunca Resûlullah ona şöyle cevap vermiştir:

- لَهُ أَجْرَانِ أَجْرُ السِّرِّ وَأَجْرُ الْعَلاَنِيَةِ

- *“O kimseye iki mükâfat vardır: Biri, (amelini gizlediği için) gizlilik sevabı, diğeri de (başkalarının onu örnek almasına sebep olacağı için) işlediği amelin açığa çıkmasının sevabı.”*[24]

---

[24] Tirmizî, Zühd, 49.

İhlası Elde Etmenin Yolları

- Kalbi mâsivâdan koruyup ihlâsa erdirerek kalb-i selîme ulaşabilmenin en güzel yolu, başlıca şu vasıflarla mücehhez olabilmeye bağlıdır:
- 1. Zikir vâsıtasıyla Allâh ile beraber olabilmek için ihsân duygusuna ulaşmak. Yâni kendini dâimî bir sûrette ilâhî murâkabe ve gözetim altında hissedebilmek.
- 2. Râbıta vâsıtasıyla başta Hazret-i Peygamber (sas) olmak üzere sâdık ve sâlihlerle muhabbeti dâimâ tâze tutabilmek, onların hallerini nümûne-i imtisâl edinebilmek; böylece feyiz denilen mânevî enerjiyi te'mîn etmek.

- 3. Sohbet vâsıtası ile îmân kardeşliğini yaşayıp, merhamet, fedâkârlık ve kendi imkânlarını devretme hasletlerini kazanarak kalbi tekâmül ettirmek.

- 4. Hizmet vâsıtasıyla bütün mahlûkatı gönlün merhamet muhabbet dâiresi içine alabilmek.

- 5. Bu ilâhî emâneti, yâni vücûdu helâl gıdâ ile beslemek. Zîrâ helâl gıdâya dikkat edilirse kalbler Allâh'ın emrine itâat meyliyle dolar ve vücûdumuz hayır kaynağı olur.

İyiliklerin Duyulması:

- İmam Nevevî diyor ki:
- - Bir kimse yaptığı kötülüğü başkası duyduğu zaman üzüldüğü gibi, yaptığı iyi şeyler duyulduğunda da üzüntü duyarsa, bu onun ihlasının alâmetidir. Çünkü, nefsin ondan lezzet alması riyaya işarettir. Bazen riya, birçok günahtan daha tehlikelidir.

İhlasın Bereketi ve Riyanın Afeti Hakkında Güzel Sözler:

- İbadet ihlas ile yani sırf Allah için olursa makbuldür. Aksi takdirde içsiz kabuğa benzer.

- Hırkayı, kendini halka sofu göstermek için giyiyorsan bu giydiğin hırka ile Mecusi zünharı (Hıristiyan rahiplerin ve Mecusilerin bellerine bağladıkları kuşak) arasında ne fark vardır? Hiç!..

- Sen erliğini halka gösterme, meydana vurma. Fakat ifşa edersen ona riya karıştırma.

- Kısa boylu isen, çocukların gözlerine uzun görünmek için bacaklarına tahta ayak bağlama.

- Gümüş suyuna batırılmış bakır yalnız bilmeyenlere yutturulabilir.

- Sen Allah’ı düşünüp Allah’tan korkmadıktan sonra istersen abdestsiz namaz kıl, kim ne bilecek?
- Tuttuğun yol, Allah’tan başkasına gidiyorsa yarın senin seccadeni cehenneme sererler.
- Halkın gözü önünde ve halka sofuluk taslamak için kılınan namaz, cehennem kapısının anahtarıdır.

Bir Kıssa -Niyetim Sayesinde Affolundum:

- İmâm Kuşeyrî anlatır: Horasan sultanı ve kahramanlarından Amr bin Leys öldükten sonra onu sâlih bir zât rü'yâda gördü ve aralarında şu mükâleme geçti:
- "-Allâh sana ne muâmelede bulundu?"
- "-Allâh beni afvetti."
- "-Allâh seni ne sebeple afvetti? Hayâtında nasıl bir amel işledin ki afva mazhar oldun?”
- Bunun üzerine Amr bin Leys şöyle cevap verdi:

- "-Günlerden birgün yüksek bir tepeye çıkmıştım. Oradan askerlerime baktım. Onların çokluğu ve ihtişamını seyredince: "Keşke Rasûlullâh zamanında vâkî olan gazvelere ordumla beraber iştirâk edip de O'nun uğrunda canını feda eden bahtiyarlardan olabilseydim..." diye hislendim. İşte bu niyet ve iştiyakımdaki ihlâs sebebiyle yüce Allâh, bana rahmetiyle muâmele ederek günâhlarımı bağışladı ve beni sonsuz nîmetleriyle mükâfatlandırdı."

Bir Kıssa - Oduncu ile Şeytan:

- Odunculukla hayatını kazanan bir zat vardı. Allah’a karşı kulluk vazifesini yapar, kimsenin ekşisine tatlısına karışmazdı. Bu zahit kişinin bulunduğu köyün yakınında bir köy daha vardı. Onlar da dağda kutsal diye kabul ettikleri bir ağaca taparlar, ondan medet beklerlerdi. Oduncu bir gün “şunların Allah diye taptıkları ağacı kesip odun edeyim pazarda satarak ekmek parası kazanırım; hem de, bir kavmi Allah’a isyandan kurtarmış olurum” diye düşünerek Allah rızası için ağacı kesmeye karar verdi.
- Dağa doğru giderken karşısına acayip suratlı pis bir adam çıkarak nereye gittiğini surdu. Oduncu:
- Halkın Allah diye taparak Allah’a isyan ettikleri ağacı kesmeye gidiyorum, dedi.
- Adam oduncuya:

- Ben şeytanım... o ağacı kesmene müsaade etmiyorum, deyince zahit oduncu, şeytana çok kızmıştı. Öldürmek için hücum ederek yere yatırdı ve üzerine oturup hançerini boğazına dayadı. Şeytan oduncuya:
- Ey zahit kişi, sen beni öldüremezsin. Allah bana kıyamete kadar müsaade etmiştir. Fakat gel o ağacı kesme, seninle anlaşalım. Ben sana her gün bir altın vereyim, sen de ağacı kesmekten vazgeç. Hem el ağaca tapıyormuş, günah işliyormuş senin neyine gerek, altınını al işine bak, dedi.
- Adam onun bu sözlerine kanıp şeytanı bıraktı. Şeytan adama, akşam yatıp sabahleyin yastığının altına bakmasını söyledi ve anlaşarak ayrıldılar. Adam ağacı kesmekten vazgeçip, evine dönmüştü. Akşam yatıp sabahleyin yastığının altına baktığında altın gördü. Memnun olmuştu. İkinci gün oldu. Fakat bu sefer şeytan altını koymamıştı. Adam kızıp baltasını aldığı gibi dağa ağacı kesmeye gitti. Fakat yolda yine şeytanla karşılaştılar. Adam şeytana iyice kızmıştı. Görünce:

- “Seni sahtekar seni, kandırdın değil mi beni” diyerek üzerine hücum etti. Fakat evvelkinin tam tersine bu sefer şeytan adamı tuttuğu gibi altına aldı. Adam şaşırmıştı. Bu nasıl hal der gibi şeytanın yüzüne bakıyordu.
- Şeytan:
- Hayret ettin değil mi? Niçin bana yenildiğinin sebebini söyleyeyim: Dün sen Allah rızası için ağacı kesmeye gidiyordun. Seni değil ben, dünyadaki bütün şeytanlar bir araya gelsek yine yenemezdik. Lakin şimdi Allah rızası için değil de, sana altını vermediğim için kızdığından gidiyorsun. İşte o yüzden bana mağlup oldun ve sana ağacı kesmene müsaade etmeyeceğim, dedi.

En Büyük Ders:

- Bayezid-i Bistami, büyük velilerdendi. Allah'ın sevgisini kazanmıştı. Allah'ın izniyle hayvanlara dahi sözünü geçirebiliyordu.
- Günlerden bir gün değirmenden evine dönerken, ormanda yaşlı bir kadına rastladı. Yaşlı kadının sırtında dolu bir un çuvalı vardı. Yükü ağırdı. Oflaya-puflaya götürmeye çalışıyor, buram buram terliyordu.
- Yaşlı kadının haline acıyan Bayezid-i Bistami hazretleri, ormanda kükreyerek dolaşan aslana emretti:
- "— Ey Aslan, Allah'ın izniyle buraya gel!"
- Aslan, uysal bir kedi gibi yaklaştı. Büyük velinin yanına sokuldu. Bacaklarına sürtünmeye başladı.

- Bayezid-i Bistami, ihtiyar kadının sırtındaki çuvalı alıp aslana yükledi. Birlikte köye dönmeye başladılar. Yolda Bayezid-i Bistami yaşlı kadına sordu:
- — "Köye döndüğünde mutlaka sana soracaklar. Yolda kime rastladığını, bu işi kimin yaptığını merak edecekler. Ne cevap vereceksin?
- Yaşlı kadın, kızgın, Bayezid-i Bistami'ye baktı:
- — "Söyleyeceğim," dedi. "Zalim ve riyakâr Bayezid-i Bistami'ye rastladım diyeceğim..."
- Büyük veli çok şaşırdı. O kadar yardım ettiği halde, nasıl böyle konuşabiliyordu?
- Hiç mi iyilikten anlamıyordu? Bu ne biçim işti? Sordu:

- — "İyi ama sana iyilik ettim. Neden zalim ve riyakâr Olduğumu düşünüyorsun, ne kusur işledim ki?"
- — "Daha ne yapacaktın?" diye bağırdı yaşlı kadın. "Ormanlar kralı aslanı eşek niyetine kullandın. Bana kerametini gösterip riyakârlık yaptın. Bunlardan büyük kusur olur mu?"
- Bayezid-i Bistami'nin hayatı boyunca aldığı en önemli ders bu oldu. Her fırsatta şunları tekrarlardı:
- "O sert yüzlü, tok sözlü kadının dersi içimde kalmış bütün riya ve gösteriş hissini sildi, süpürdü. Ondan sonra Allah'a daha da yaklaştığımı hissettim. Kibirden, gösterişten uzak durdum. Riyaya düşmedim."
- Kibir ve gösterişten uzak durmak, hayatta başarının da anahtarıdır.

Çakıl Taşları:

- Ebü'l-Leys Semerkandî Hazretleri anlatıyor:
- "Allah rızasından başka maksatlar için ibadet edenlerin hali, kesesine çakıl taşı doldurup çarşıya çıkan adama benzer, insanlar uzaktan kesesini dolu görünce, 'Ne zengin adam' derler. Hakkında böyle söylenmesinden başka ona hiçbir fayda gelmez. Çarşıdan bir şey almak istese, kesesindeki çakıl taşlarına kimse bir şey vermez."

Cimri Zenginin Pişmanlığı:

- Çocuklarına ekmek alacak parası kalmayan fakir baba, yakınlarındaki zengin komşusuna gider, durumunu anlatarak: — Ciddî sıkıntı içindeyim, bana yardım eder misiniz? der. Yardım sözünü duyan zengin birden rahatsızlanmış gibi yüzünü buruşturup, çehresini ekşiterek:
- — Sorma kardeşim, bugünlerde işler kesat gidiyor, fazla kâr edemiyorum, maalesef yardım edemeyeceğim, cevabını verir.
- Çocukları aç bekleyen baba, çaresiz kalkıp gider. Bu defa tanıdığı bir fakir dostuna varır:
- — Birader, senin durumunu da biliyorum, ama mecbur kaldığım için geldim, çocuklar bütün gün aç beklediler, bir tek ekmek alacak kadar olsun para bulamadım, der.

- Kendisi de muhtaç olan bu fakir dost, hemen ayağa kalkar, öbür odaya gider, çekmecede bulunan parasını kavradığı gibi alıp getirir dostunun eline uzatır.
- — Aziz kardeşim, Allah kimseyi sıkıntı içine düşürmesin, ben çoluk çocuğun aç kalmasının ne demek olduğunu çok iyi bilirim, biz büyükler çöp tenekesinden de olsa ekmek bulur yeriz ama çocuklar bunu anlamazlar. Sen hemen evine git ve çocuklarına gereken ekmek ve katığı da yoldaki bakkaldan alıp, yavrularına ulaştır, der.
- Sıkıntı içinde bunalmış olan baba eline geçen bu parayla dünyanın en zengin adamı olduğu hissine girerek hemen bakkala koşar, ekmek ve katık olarak da kucak dolusu yiyecekle eve gelir. Bekleşen çocuklar, babalarını bayram havasıyla karşılarlar. Karınlan doyunca da birer köşede uykuya dalarlar.
- Çocukları seyrederken derin bir nefes alan baba da, sıkıntısını atmış olarak uykuya dalar.

- Beri tarafta zengin adam, o gece uykusunda enteresan bir rüya görür. Rüyasında gökyüzünde herkesin hayranlıkla seyrettiği iki tane köşk görür.Yıldızlarla süslenmiş köşkün birinden diğerine uçan melekler, kanatlarında köşkün sakinlerini götürüp getirirler. Zengin sorar:
- — Bu köşkü satın almak isterim, kimindir acaba? Cevap verirler:
- — Bu köşkün ikisi de falan mahalledeki fakir adamındır. Sıkıntı içinde kalan bir baba kendisine gelmiş, çocuklarının karnını doyuracak kadar olsun bir yardımda bulunmasını istemiş. O da çekmecesindeki son parasını vermiş, hemen gidip çocuklarına yiyecek almasını te'min etmiş. Onun bu yardımı Allah'ın hoşuna gittiğinden dolayı bu iki Cennet köşkünü ona verdi.
- Heyecanla uyanan zengin sabahı iple çeker, hemen gidip yoksul adamı bulur ve teklifini yapar:

- — Dün sana gelen yoksul babaya ne verdiysen iki mislini vereyim de o yardımı ben yapmış olayım olur mu?
- Yoksul adam, cimri zenginin yüzüne dikkatle bakar ve şöyle cevap verir:
- — Olmaz! Çünkü senin gördüğün rüyayı Allah bana da gösterdi. Ve iyi kalbli yoksul adam şunu da söyler:
- — Hem senin vereceğin bu parayı alsam bile, sen o köşkü alamazsın.
- — Neden? Sen aldın ya?
- — Ben o yardımı yaparken sırf Allah rızası için yaptım. Sen ise bu parayı bana Allah için değil, rüyada gördüğün köşke sahip olmak için vereceksin. Anladın mı şimdi aradaki farkı?
- — Keşke, der, böyle cimri zengin olacağıma, senin gibi iyi kalbli dindar, kanaatkar biri olsaydım da o köşklere ben sahip olsaydım.

Bir Kıssa - Sanılandan Daha İyi:

- Kötülükler içerisinde yolunu yitiren birisi Allah'ın lütfu ile hidayete erdi. Bir şeyhe bağlandı. Artık bütünüyle değişmiş, bin tövbeler etmişti. Başkalarının kusurunu araştıran bazı boşboğazlar:
- -Ona İnanmayın, kendisini iyi göstermeye çalışıyor, biz onu biliriz, değişmedi, dediler.
- Zavallı adam hakkındaki dedikodulara çok üzülüyordu. Bir gün dayanamadı ve gidip şeyhine şikâyet etti. Şeyhi çok duygulandı, ağladı. Adam şeyhinin hâline bir anlam verememişti. Şeyhinin sözleri ile kendine geldi:
- -Ne mutlu sana, diyordu, sanılandan daha iyi bir insansın.
- "İyi olduğun halde insanların seni kötü bilmesi, gerçekte kötü olup, iyi bilinmekten daha iyidir."

Bir Kıssa - Allah Rızası İçin Yarım Ekmek Vermedi:

- Ebu Bekir Şibli, dördüncü asır zahidlerindendir. Tasavvufla fıkhı birleştiren eşsiz bir maneviyat büyüğüdür. Bağdat'lı fırıncı ününü duyduğu İmam-ı Şibli'ye hayrandır. O'nu bir defa olsun görmeyi çok arzu etmek-
- Ancak, işini bırakıp da ayağına gidemez, fırının tezgâhından ayrılmayı göze alamaz. Ne var ki ağzı kalabalıktır. Hayranları Şibli den söz edince, O da feryad eder:
- — Ah, O büyük zatı bir görsem!
- Büyükler hep böyledirler. Çok arzu edilirler. Ancak kendileri pek görünmek istemezler. Çünkü görmek isteyenler, hayallerinde bir büyük tasavvur ederler. O büyüğün hayranıdırlar. Halbuki gerçek büyük, onların hayallerindeki gibi müşekkel ve mükemmel görünüşte değildir.

Bu yüzden büyükler görünmeyi arzu etmezler, hayallerdeki müşekkel ve mükemmelin yıkılmasını istemezler...

- Nitekim bir gün fırıncının tezgâhı önünde ak sakallı bir ihtiyar görünür. Kılık kıyafeti pek cazip olmayan zavallı adam elini uzatır:
- — Allah rızası için yarım ekmek!..
- Fırıncı hışımla karışık perişan adama:
- — Çekil oradan be! Bıktık sizden. Öğrenmişsiniz bir Allah rızası, gelip geçip onu söylüyorsunuz? İstediğiniz adam verecek durumda mı değil mi, onu hiç düşünmüyorsunuz.
- İhtiyar bu çıkıştan suspus olup hemen çekilir. Bağdat'ın dışına doğru yoluna devam eder. Arkadan gelenler fırıncıyı uyarırlar:
- — Ne yaptın sen? Çıkıştığın bu ihtiyar, hayranı olduğun Şibli Hazretleriydi.

- — Şu perişan giyimli adam mı?
- — Evet.
- Şaşkına dönen fırıncı, koşar, yolda arkasından eriştiği Şibli Hazretleri'nin elini öper, yalvarmaya başlar:
- — Beni affet!
- Allah rızası için yarım ekmeği vermeyen hayranına gereken dersi verme zamanı geldiğini düşünen Şibli, teklifini şöyle yapar:
- — Seni affederim ama, Bağdat Meydanında yüz altınlık bir ziyafet verirsen.
- — Hay hay, başım üstüne. Yüz altının kıymeti mi olur Senin için.
- Hemen bahsedilen yerde herkesin katılacağı büyük bir ziyafet hazırlanır. Herkes iştirak eder.

- Sofradan çekilenler Hazret-i Şibli'den nasihat beklemeye başlarlar. Biri, bu isteği duyurur:
- — Cemaat, cennet, cehennemden bahseden bir nasihat istemekteler. Lütfen bizleri irşad buyurun. Hem müjdeleyin, hem korkutun.
- Şöyle cevap verir Şibli Hazretleri:
- — Cennetlikleri bilmiyorum kimlerdir. Ama cehennemlikleri sorarsanız, hemen haber verebilirim.
- Cemaat birbirlerine bakışırlar. İçlerinden biri atılır:
- — Buyurun efendim, cennetlikleri anlatmıyorsanız, hiç olmazsa cehennemlikleri anlatın.
- — Cehennemlik bir adam görmek istiyorsanız size ziyafet veren bu fırıncıya bakın!
- Ortalıkta bir sessizlik... Hemen herkes, şaşkın. Şaşmayan sadece Şibli.

- Şöyle açıklar durumu:
- — Bu fırıncı, Allah rızası için yarım ekmek vermedi, ama Şibli için yüz altınlık ziyafetten kaçınmadı. Bu nasıl ihlas, nasıl dindarlık, siz izah edin durumu?
- Toplulukta bir sessizlik ve tefekkür. Az sonra kulaktan kulağa fısıldaşmalar:
- — Şibli Hazretleri hepimize büyük bir ders verdi, ikaz olup ibret almamız lâzımdır bundan...
- Sahi bir çoğumuz böyle miyiz yoksa?..
- — Allah rızası için yarım ekmek vermeyiz, ama dostları memnun etmek için büyük çapta masrafları göze almaktan çekinmez miyiz? Ne dersiniz?